

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΑΣ ΠΑΡΑΜΟΝΑΣ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΕΩΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Τοῦ Δρ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΟΥΣΣΑΚΗ

Associate Professor, Department of Economics Clark College
ATLANTA UNIVERSITY CENTER, Atlanta, Georgia, USA

Εἰσαγωγή

Ἡ ἔνταξις τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Οἰκονομικὴν Κοινότητα (ΕΟΚ) θὰ ἔχῃ σημαντικὰς ἐπιπτώσεις διὰ τὸ ἐμπορικὸν Τραπεζικὸν σύστημα τῆς χώρας. Ὡς εὐλόγος ἡμερομηνία ἀντάξεως τῆς χώρας μας εἰς τὴν ΕΟΚ θεωρεῖται ἡ 1η Ἰανουαρίου 1979. Ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας ταύτης θὰ ἀρχίσῃ παρ' ἡμῖν ἡ ἔναρξις ἐφαρμογῆς ὄλων τῶν κανονισμῶν καὶ μηχανισμῶν, οἱ ὅποιοι ἰσχύουν σήμερον διὰ τὰ Κράτη - μέλη τῆς ΕΟΚ. Εἰς περίοδον οὕτως ὀλιγωτέραν τῶν 3 ἐτῶν ἡ ἐμπορικὴ τραπεζικὴ δραστηριότης παρ' ἡμῖν θὰ διέπεται ἀπὸ τὰς Κοινοτικὰς τραπεζικὰς διατάξεις. Μέχρι σήμερον δὲν ἔχει ἀναληφθῆ λεπτομερῆς καὶ εἰς βάθος διερεύνησις τῶν ἐπιπτώσεων διὰ τὸ ἐμπορικὸν τραπεζικὸν σύστημα ἐκ τῆς συμμετοχῆς τῆς χώρας μας εἰς τὴν ΕΟΚ. Μία τοιαύτη μελέτη εἶναι ἐπιβεβλημένη ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ θὰ πρέπει ν' ἀντιμετωπισθῇ μὲ τὴν σοβαρότητα ἢ ὅποια χαρακτηρίζει τὴν φύσιν τοῦ ἀντικειμένου τῆς. Ἡ παρούσα ἔρευνα περιορίζεται εἰς μίαν ἐπισκόπησιν τῶν βασικωτέρων θεμάτων καὶ προβλημάτων τοῦ ἐμπορικοῦ τραπεζικοῦ τομέως ὡς ταῦτα ἔχουν τὰς παραμονὰς τῆς ἐντάξεως τῆς χώρας μας εἰς τὴν ΕΟΚ.

Τὸ ἐμπορικὸν τραπεζικὸν λειτουργημὰ ἀσκεῖται σήμερον παρ' ἡμῖν ἀπὸ 23 ἐμπορικὰς τραπεζάς, ἐκ τῶν ὁποίων δέκα ἑλληνικαὶ καὶ δεκατρεῖς ἀλλοδαπαί, παραρτήματα ξένων τραπεζικῶν συγκροτημάτων. Κυρίαν ἐπιδίωξιν τοῦ ἐμπορικοῦ τραπεζικοῦ συστήματος ἀποτελεῖ ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν χρηματοδοτικῶν ἀναγκῶν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἥτις ἐπιδιώκεται δι' εὐρέως, ἀνὰ τὴν ἐπικράτειαν, δικτύου ὑποκαταστημάτων ἀνερχομένων κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1975, εἰς 742 τὸν ἀριθμὸν. Βάσει τῶν σχετικῶν στοιχείων, αἱ εἰς χεῖρας τῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν καταθέσεις κατὰ τὴν ὥς ἄνω ἡμερομηνίαν, ἀνήρχοντο συνολικῶς εἰς 201 δισεκατομμύρια δραχμὰς τὸ ὅποιον ἐκπροσώπει τὸ 70 % τοῦ συνόλου τῶν κατα-

θέσεων ιδιαίτερης προελεύσεως της ελληνικής οίκονομίας. Ἀντιστοίχως αἱ ὑπ' αὐτῶν διατεθεῖσαι χορηγήσεις κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν, ἀνήρχοντο εἰς 150 δισεκατομμύρια δραχμῶν ἀντιπροσωπεύουσαι τὸ 43 % τοῦ συνόλου τῶν χορηγηθέντων εἰς τὴν ἑλληνικὴν οίκονομίαν πιστώσεων, τοῦ ὑπολοίπου καλυφθέντος κατὰ 23 % ὑπὸ εἰδικῶν πιστωτικῶν ὀργανισμῶν (π.χ. Ἀγροτικὴν Τράπεζαν, Κτηματικὴν Τράπεζαν, Ταχυδρομικὰ Ταμιευτήρια, Τραπεζῆς Ἐπενδύσεων κλπ.) καὶ κατὰ 34 % ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος¹.

Ἡ παρούσα σύνθεσις ὡς καὶ ἡ ἑκτασις δραστηριότητος τοῦ ἐμπορικοῦ τραπεζικοῦ συστήματος προβλέπεται νὰ ἐπηρεασθοῦν σημαντικῶς μὲ τὴν ἐνταξιν τῆς χώρας μας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. Εἰδικώτερον, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐναπομένουτος διὰ τὴν ἐνταξιν μας χρόνου ὡς καὶ εὐθὺς μετ' αὐτόν, προβλέπεται νὰ σημειωθῇ περαιτέρω αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀλλοδαπῶν τραπεζῶν τῶν λειτουργουσῶν παρ' ἡμῖν ὡς καὶ διεύρυνσις τῶν ἐν γένει δραστηριοτήτων τοῦ ἐμπορικοῦ τραπεζικοῦ συστήματος. Διάφοροι παράγοντες συνηγοροῦν ὑπὲρ τῶν ἐν λόγῳ τάσεων καὶ ἐξελιξέων. Τοὺς παράγοντας τούτους ἀναλόγως τῆς προελεύσεώς των, δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν εἰς (α) ἐσωτερικοὺς καὶ (β) ἐξωτερικοὺς. Οἱ ἐσωτερικοὶ παράγοντες εἶναι στενῶς συνδεδεμένοι μετὰ τῆς κυβερνητικῆς οίκονομικῆς πολιτικῆς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἐξωτερικοὺς παράγοντας, οἱ ὅποιοι καθορίζονται βασικῶς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς χώρας καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς συνειδητῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς.

Τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη ὑπῆρξαν διὰ τὴν Ἑλληνικὴν οίκονομίαν ἡ πλέον ἐντυπωσιακὴ περίοδος οίκονομικῆς ἀναπτύξεως. Κύριος στόχος τῆς μεταπολεμικῆς οίκονομικῆς πολιτικῆς ὑπῆρξεν ἡ ἐκβιομηχάνισις τῆς χώρας καὶ ἡ ἄνοδος τοῦ ρυθμοῦ οίκονομικῆς ἀναπτύξεως. Μετὰ τὴν οίκονομικὴν ἀνάσχεσιν τῆς ἐπταετίας καὶ τὴν ἀκολουθήσασαν προσπάθειαν ἀποκαταστάσεως ὁμαλοτέρων συνθηκῶν οίκονομικῆς ἐξελιξέως, ἡ ἑλληνικὴ οίκονομία εὐρίσκειται πρὸ Νέας Ἐποχῆς προσδοκιῶν. Αἱ προσδοκίαι αὗται στηρίζονται εἰς τὴν ἐπικειμένην ἀξιοποίησιν τῶν πετρελαίων τῆς Θάσου, τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ μεταλλευτικοῦ πλοῦτου τῆς χώρας (κοιτασμάτων λιγνίτου, νικελίου κ.ἄ.), τὴν ἰδρύσιν τραπεζικοῦ κενσόρτσοιου (Ε.Λ.Ε.Β.Μ.Ε.) πρὸς ἐκτέλεσιν μεγάλων παραγωγικῶν ἐπενδύσεων εἰς καιρίους διὰ τὴν ἐθνικὴν οίκονομίαν τομεῖς καὶ τὴν ἰδιαιτέραν ἔμφασιν τὴν ὅποιαν δίδει ἡ κυβερνητικὴ πολιτικὴ εἰς τὴν πρόωθισιν τῶν ἐπενδύσεων, ἐγχαίρουσι καὶ ἀλλοδαπῆς προελεύσεως. Τὰ ὡς ἄνω στοιχεῖα συνθέτουν εἰκόνα αἰσιοδοξίας καὶ ἐπιτρέπουν τὴν πρόβλεψιν τοχεῖας ἐκβιομηχανίσεως καὶ οίκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας.

Ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς Ἑλλάδος ἤρχισε νὰ δημιουργῇ ἰδιαιτέρως εἰνοϊκὰς προοπτικὰς διὰ τὴν οίκονομίαν τῆς χώρας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς παρουσίας δεκαετίας. Εἰδικώτερον, σειρά προσφάτων οίκονομικο - πολιτικῶν ἐξελιξέων εἰς τὸν χρόνον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς προάγουν τὴν σπουδαιότητα τοῦ ρόλου τῶν ὁποίων θὰ διαδραματίσῃ ἡ χώρα εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον. Ἐκ τῶν ὡς ἄνω γεγονότων ἰδιαιτέρας σημασίας ἀποτελεῖ ἡ ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἀραβικῶν

1. Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, Μηνιαῖον Στατιστικὸν Δελτίον, Μάρτιος 1976.

χωρών ανάληψις τῆς παραγωγῆς πετρελαίου καὶ τοῦ καθορισμοῦ τῆς τιμῆς διαθέσεώς του εἰς τὴν διεθνή ἀγοράν. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐπηρέασε ριζικῶς τὰ ἀναπτυξιακὰ προοπτικὰ τῶν ἀραβικῶν πετρελαιο-παραγωγῶν χωρῶν καὶ ἐμμέσως τὰ προκύπτοντα διὰ τὴν χώραν μας οἰκονομικὰ ὠφέλη. Ἡδῆ ἡ ἑλληνο-ἀραβικὴ συνεργασία πραγματοποιεῖ ταχέαν πρόοδον εἰς τὸν τομέα τῶν τεχνικῶν ἐργοληπτικῶν κατασκευῶν. Οὕτω, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τελευταίων ἐτῶν ἔχει παρατηρηθῆ σημαντικὴ αὐξήσις τῶν ὑπὸ ἑλληνικῶν τεχνικῶν ἐταιρειῶν ἀναλαμβάνομένων εἰς τὰς ἐν λόγῳ χώρας ἐργασιῶν αἱ ὁποῖαι ἀνάγονται κατὰ κανόνα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν μεγάλων ἔργων ὑποδομῆς ὡς π.χ. ἔργων ὁδοποιίας, ἀποχετευτικῶν ἔργων, διαμορφώσεως καὶ κατασκευῆς λιμένων, ἠλεκτροπαραγωγικῶν ἔργων κλπ. Ἔτερος τομεὺς συνεργασίας μὲ εὐδιόητους προοπτικὰς εἶναι ὁ τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας. Μετὰ τῶν ἀραβικῶν χωρῶν ἐνδιαφερομένων νὰ δημιουργήσουν ἴδιον ἐμπορικὸν στόλον σημαντικὸς ἀριθμὸς τῶν προγραμματισθεῖσων ναυπηγήσεων δύνανται νὰ ἐκτελεσθῆ παρ' ἡμῖν. Πέραν τῶν ναυπηγήσεων, αἱ ἐμπειρίαι τῶν παρ' ἡμῖν λειτουργουσῶν ναυτιλιακῶν ἐπιχειρήσεων προβλέπεται νὰ ἀξιοποιηθῶν δεόντως εἰς τὰ πλαίσια τοῦ προγραμματισθέντος ἀραβικοῦ ἐμπορικοῦ στόλου.

Δύο ἕτερα γεγονότα εἰς τὸν χῶρον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν ἰδιαιτέρως εὐνοϊκὰς προοπτικὰς διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας, εἶναι ἡ ἐπαναλειτουργία τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ καὶ αἱ ἐχθροπραξίαι τοῦ Λιβάνου. Εἰς τὴν πρῶτην περιπτώσιν ἡ πρόσφατος ἐπαναλειτουργία τῆς διώρυγος καὶ ἡ δημιουργία ἐλευθέρων ζωνῶν εἰς τὰ δύο ἄκρα αὐτῆς θὰ ἔχῃ σημαντικὰς ἐπιπτώσεις εἰς τὴν ἐμπορικὴν ἐξέλιξιν τῶν ἑλληνικῶν λιμένων, συνεπεία τῆς προβλεπομένης διευρύνσεως εἰς τὰς συναλλαγὰς μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας ἀφ' ἑτέρου. Ἐξ ἄλλου, εὐνοϊκαὶ προοπτικαὶ παρουσιάζονται ὡσαύτως καὶ διὰ τὰς ναυπηγικὰς ἐγκαταστάσεις ἀπὸ πλευρᾶς ἐπισκευῆς πλοίων.

Αἱ ἐχθροπραξίαι τοῦ Λιβάνου ἔχουν θέσει ὑπὸ ἀμφισβήτησιν τὴν περαιτέρω χρῆσιν τῆς Βηρυτοῦ ὡς ἐφαλτηρίου πρὸς τὴν Μέσην Ἀνατολήν. Εἰς ἀναγνώρισιν τοῦ γεγονότος τούτου ἀριθμὸς ξένων ἐταιρειῶν ἔχει ἤδη ἐγκατασταθῆ εἰς Ἀθήνας, ἡ γεωγραφικὴ θέσις καὶ ὑποδομὴ τῶν ὁποίων τὰς προβάλλει ὡς τὸν ἐπικρατέστερον διάδοχον τῆς Βηρυτοῦ δι' ἐταιρείας δρώσας εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν. Περαιτέρω ἐνίσχυσις τῆς τάσεως ταύτης, συνδεδευσμένη μετ' ἀναλόγου κυβερνητικῆς πολιτικῆς, δύνανται νὰ μετατρέψῃ τὰς Ἀθήνας βαθμιαίως εἰς τὸ οἰκονομικὸν καὶ χρηματοδοτικὸν κέντρον τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου.

Αἱ ὡς ἄνω σκιαγραφηθεῖσαι ἀναπτυξιακαὶ προοπτικαί, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐὰν καθορίζωνται ἀπὸ ἐσωτερικοῦς ἢ ἐξωτερικοῦς οἰκονομικοῦς παράγοντας, προδικάζουν σημαντικὴν αὐξήσιν τῶν χρηματοδοτικῶν ἀναγκῶν τῆς οἰκονομίας. Τὰς ἀνάγκας ταύτας ἀντιλαμβάνομενοι ἄλλοδαποὶ τραπεζικοὶ κύκλοι ἀντιμεταπίζουσιν ἢ ἤδη ἔχουσιν κινήσιν πρὸς τὴν ὑποβολὴν αἰτήσεων δι' ἐγκατάστασιν ταν παρ' ἡμῖν. Δι' ὀρισμένας ἐκ τῶν ἐν λόγῳ τραπεζῶν κυρία ἐπιδίωξις τῆς ἐγκαταστάσεώς των εἶναι ἡ ἀνάπτυξις δραστηριοτήτων αἱ ὁποῖαι κατευθύνονται πρὸς τὰς ἀραβικὰς χώρας, ἐνῶ δι' ἄλλας αἱ ἀναπτυξιακαὶ προοπτικαὶ τῆς χώρας εἰς τὰ

πλαίσια τῆς ἀκολουθουμένης οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Χαρακτηριστική, ἐν προκειμένῳ, εἶναι ἡ περιπτώσις ἀμερικανικοῦ τραπεζικοῦ συγκροτήματος τοῦ ὁποίου αἱ δραστηριότητες προβλέπεται νὰ στραφοῦν κυρίως εἰς τὴν «δανειοδότησιν» παραγωγικῶν ἀγαθῶν. Ὁ θεσμὸς οὗτος, γνωστὸς εἰς ΗΠΑ ἐκ τῶν ἀρχῶν τῆς παρελθούσης δεκαετίας ὡς *leasing*, συνίσταται εἰς τὴν ἀγορὰν ὑπὸ τραπεζικῆς κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν (π.χ. ἀεροσκαφῶν, μηχανημάτων κλπ.) βάσει προηγουμένης συμφωνίας ἐκμισθώσεώς των εἰς ἐνδιαφερομένης βιομηχανικὰς μονάδας. Ἀνάλογος ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ παρ' ἡμῖν θὰ προσπορίσῃ πῶξημένα οἰκονομικὰ ὠφέλη ὡς ἐκ τῶν πιεστικῶν ἀναγκῶν διαφόρων βιομηχανικῶν κλάδων δι' ἐκσυγχρονισμένα μηχανήματα.

Αἱ τάσεις αὗται ἐπαληθεύονται ἐμμέσως ὑπὸ ἐγκύρων Εὐρωπαϊκῶν πηγῶν προβλέπεται νὰ ἐπηρεασθοῦν ἰδιαιτέρως μὲ τὴν ἔνταξίν μας εἰς τὴν ΕΟΚ². Ὡς γνωστόν, ἡ κοινὴ ἀγορὰ ἀναγνωρίζει ὡς θεμελιώδη ἀρχὴν τῆς, τὴν ἐλευθερίαν μετακινήσεως καὶ ἐγκαταστάσεως τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τραπεζῶν, εἰς τὸν χρόνον τῶν κρατῶν μελῶν τῆς. Ὡς εἶναι ἐμφανὲς αἱ διαγραφόμεναι τάσεις καὶ ἐξελιξίεις θὰ ἀσκήσουν σημαντικὰς καὶ πολυμόρφους πιέσεις διὰ τὰς ἀπαραίτητους προσαρμογὰς παρ' ἡμῖν. Αἱ ἡμέτεραι προσαρμογαὶ εἰς τὸν ἐπιβαλλόμενον ἐξευρωπαϊσμὸν δεόν νὰ ἐρμηνευθοῦν ὡς ἀνακαινίσις τοῦ ἐμπορικοῦ τραπεζικοῦ συστήματος καὶ ἐπομένως ὡς πλήρης ἀνοικοδόμησις θεσμῶν ἱκανῶν νὰ στηρίξουν τὴν ἀλλαγὴν ταύτην. Αἱ ἀσκούμεναι πιέσεις διὰ ριζικὰς ἀλλαγὰς ἀνάγονται εἰς τοὺς τρεῖς παράγοντας τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος, ἦτοι : (I) εἰς τὰς ἐμπορικὰς τραπεζας, (II) εἰς τὴν νομισματικὴν νομοθεσίαν καὶ πολιτικὴν καὶ (III) εἰς τὸ Κράτος. Σκιαγραφία τοῦ ρόλου τῶν ἐν λόγω παραγόντων εἰς τὴν ἀποδοτικότητα τοῦ χρηματοδοτικοῦ τομέως, κατὰ τὴν παρούσαν φάσιν οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, δίδεται κατατῆρα.

I. Ἐμπορικὰ Τράπεζαι

Ἡ λειτουργία τοῦ ἐμπορικοῦ τραπεζικοῦ συστήματος συγκεντρώνει σήμερον τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον. Αἱ συνθήκαι αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουν σήμερον τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν καὶ αἱ διαγραφόμεναι προοπτικαὶ καθιστοῦν ἐπιβεβλημένην, ὅσον ποτὲ ἄλλοτε, τὴν ἀνάγκην ἀναδιοργανώσεως καὶ ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ τραπεζικοῦ μηχανισμοῦ. Εἰδικότερον, οἱ παράγοντες οὗτοι προσδίδουν εἰς τὴν τραπεζικὴν λειτουργίαν νέας διαστάσεις καὶ ἐπιβάλλουν εἰς τὰς ἐμπορικὰς τραπεζας νέα καθήκοντα πολὺ εὐρύτερα τῶν κατὰ παράδοσιν τοιοῦτων. Ἦτοι :

- Διευρύνουν οὐσιωδῶς τὴν ζήτησιν τῶν κλασικῶν τραπεζικῶν ὑπηρεσιῶν.
- Καθιστοῦν ἀπαραίτητον τὴν ἀπλούστευσιν, ἐπιτάχυνσιν καὶ ἀποτελεσματικότητα τῶν παρεχομένων τραπεζικῶν ὑπηρεσιῶν.
- Ἐπιβάλλουν τὴν υἱοθέτησιν καὶ παροχὴν νέων τραπεζικῶν ὑπηρεσιῶν.

2. Jean-Louis Emmenegger, «Grèce : Un regard vers l'Europe, » *Le Mois*, Février 1976. Τὸ ἐν λόγω περιοδικὸν ἐκδίδεται μηνιαίως ὑπὸ τῆς Société de Banque Suisse,

Ἡ ὡς ἄνω ποσοτική αὐξησης τῶν ἐκ παραδόσεως προσφερομένων ὑπηρεσιῶν, ἢ ποιοτική βελτίωσις τῶν καὶ ἡ εἰσαγωγή νέων τραπεζικῶν ὑπηρεσιῶν, καθίστανται ἐπιβεβλημένα ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τὴν πληρεστέραν συμβολὴν τοῦ πιστοδοτικοῦ τομέως εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὡς προϋπόθεσις τῆς συνεχίσεώς της.

Ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων, ἡ διανουμένη φάσις οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας ἐπιβάλλει, ἄνευ περαιτέρω καθυστερήσεως, τὴν ἄμεσον ἀνταπόκρισιν τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος. Ἐπισκόπησις τῶν μέχρι τοῦδε καὶ ὑπὸ τοῦ τραπεζικοῦ τομέως ληφθέντων μέτρων πρὸς τὴν ὡς ἄνω κατεύθυνσιν καταδηλοῖ ὅτι ταῦτα ὑπῆρξαν κυρίως ἀποτέλεσμα μεμονωμένων ἀποφάσεων ὑπὸ μιᾶς ἐκάστης τῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν. Προσπάθειαι διὰ τὴν συλλογικὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ μηχανισμοῦ καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ τραπεζικοῦ τομέως ὑπῆρξαν σπασμωδικαὶ καὶ ἄνευ οὐσιαστικοῦ ἀποτελέσματος. Αἱ συνθηκαὶ αὗται ὑπογραμμίζουν σήμερον, περισσότερον ἢ εἰς τὸ παρελθόν, τὴν ἀνάγκην δημιουργίας παρ' ἡμῖν νέας τραπεζικῆς ὑποδομῆς.

Δημιουργία νέας τραπεζικῆς ὑποδομῆς σημαίνει δημιουργίαν «νέας καταστάσεως», ἢ ὅποια, ὡς εἶναι εὐνόητον, θὰ στηρίζεται εἰς τὴν πείραν τῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν καὶ εἰς τὰ συμβαίνοντα εἰς τὰς ἄλλας, οἰκονομικῶς προηγμένας, χώρας. Εἰδικότερον, ἡ νέα αὕτη ὑποδομὴ εἶναι δυνατόν νὰ δημιουργηθῆ ὅταν αἱ συνθηκαὶ καὶ αἱ καταστάσεις αἱ ὅποια ἐνυπάρχουν διεσπαρμέναι σήμερον εἰς τὰς διαφοροὺς ἐμπορικὰς τραπέζας ἀντιμετωπισθοῦν συστηματικῶς καὶ συντονισμένως ὑφ' ἐνὸς κοινοῦ φορέως, ἐνὸς Ὄργανισμοῦ τοῦ ὁποίου αἱ κύρια δραστηριότητες θὰ εἶναι : Προώθησις, Ἐναρμόνισις, Συντονισμὸς καὶ Μελέτη τῶν τραπεζικῶν ὑπηρεσιῶν, θεσμῶν καὶ μέτρων.

Ἐκ τῆς καταγραφῆς τῶν δραστηριοτήτων τοῦ προτεινομένου φορέως διαφαίνεται καὶ ἡ ἀνάγκη κατανομῆς αὐτῶν, κατὰ τομεῖς, ὅπως Μελετῶν, Ἐπιμορφώσεως καὶ Δημοσιότητος. Περιγραφή τῆς δομῆς τοῦ ἐν λόγῳ φορέως καὶ τῶν δραστηριοτήτων ἐνὸς ἐκάστου τῶν τομέων τούτου ἔχει γίνεαι διεξοδικότερον εἰς προηγούμενον ἄρθρον ἡμῶν³. Λόγῳ τῆς σχέσεως τοῦ θέματος τούτου πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦ παρόντος ἄρθρου παραθέτομεν κατωτέρω συνοπτικὴν παρουσίαν τῶν κυριωτέρων σημείων του.

Ὁ Τ ο μ ε ὺ ς Μ ε λ ε τ ῶ ν θὰ ἀσχολῆται κυρίως μὲ τὴν διενέργειαν ἔρευνῶν καὶ τὴν ἐκπόνησιν μελετῶν σχετικῶν πρὸς τὴν δραστηριότητα καὶ λειτουργίαν τῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν ἐν τῇ συνόλῳ τῶν ἢ μεμονωμένων. Εἰδικότερον, ἀντικείμενον μελέτης δύνανται νὰ ἀποτελέσουν τοιαῦτα θέματα ὡς τραπεζικὴ ρευστότης καὶ διακυμάνσεις, πιστωτικὴ δραστηριότης, πολιτικὴ χαρτοφυλακίου ἀξιογράφων, μάρκετιγκ, κοστολόγησις τῶν πρὸς τὸ κοινὸν παρεχομένων ὑπηρεσιῶν κλπ. Ἔτερα ἐπιδιώξεις τοῦ τομέως δύνανται νὰ εἶναι : ἡ εἰσήγησις μέτρων ἀποβλεπόντων εἰς τὴν τυποποίησιν καὶ τὴν ἀπλοῦστευσιν τῆς τραπεζικῆς λειτουργίας, ἢ παρακολούθησις ἐξελιξέων καὶ ἡ μελέτη τάσεων εἰς τὰ κέντρα τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰς τὰ ὅποια δροῦν ὑποκαταστήματα ἢ θυγατρικαὶ τραπεζικαὶ ἐπιχειρήσεις,

ἡ ἐπαφή καὶ συνεργασία μετ' ἀναλόγων τραπεζικῶν ὀργανισμῶν τῆς ἀλλοδαπῆς, ἡ συμμετοχὴ εἰς τὰ ἀλλοδαπὰ τραπεζικὰ συνέδρια, ἡ μελέτῃ καὶ εἰσήγησις μέτρων συμπληρώσεως, βελτιώσεως ἢ ἀναθεωρήσεως τῆς ὑφισταμένης τραπεζικῆς νομοθεσίας καὶ ἡ ἴδρυσις καὶ λειτουργία βιβλιοθήκης καλυπτούσης τὰς διαφορῶς φάσεις τῆς τραπεζικῆς δραστηριότητος.

Ὁ Τομεὺς Ἐπιμορφώσεως θὰ ἔχη ὡς ἀντικείμενον τὴν ἀνάληψιν τόσοῦν τῆς γενικῆς ὅσον καὶ τῆς ἐξειδικευμένης καὶ λεπτομεροῦς κατὰ τομεῖς ἐπιμορφώσεως τοῦ προσωπικοῦ τῶν τραπεζῶν, ἀποσκοποῦσης εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ ἐκσυγχρονισμόν τῶν τραπεζικῶν διαδικασιῶν ὡς καὶ ἀύξησιν τῆς παραγωγικότητος τῆς ἐργασίας. Ἡ τραπεζικὴ ἐκπαίδευσις θὰ πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ 3 διαφορετικὰς βαθμίδας ἐκπαιδεύσεως διακρινόμενας εἰς (α) βασικὴν ἐκπαίδευσιν διὰ τοῦς τὸ πρῶτον εἰσερχομένους εἰς τὰ τραπεζικὰ ἱδρύματα, (β) μέσην ἐκπαίδευσιν ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν ἐξειδικευμένην καὶ λεπτομερῆ ἀνάληψιν τῶν ἐπιμέρους τομέων τῆς τραπεζικῆς δραστηριότητος καὶ τὴν ἀνάδειξιν ἐξειδικευμένων στελεχῶν καὶ (γ) ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν ἀνταποκρινομένην εἰς τὴν ἀνάγκην δημιουργίας καλῶν καὶ ἱκανῶν διοικητικῶν στελεχῶν (managers).

Ἡ ἀνάληψις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος ὑπὸ τοῦ ἐν λόγῳ φορέως θὰ ἀποτελῇ ἐχέγγυον ὁμοιογενοῦς καὶ ἐνιαίας ἐκπαιδεύσεως τῶν τραπεζικῶν στελεχῶν, ἱσταμένης ὑπεράνω ὑποκειμενικῶν κριτηρίων καὶ παραγόντων. Ὡσαύτως θὰ συνέβαλεν ἀμέσως μὲν εἰς τὴν προαγωγὴν πνεύματος ἐποικοδομητικῆς συνεργασίας μεταξὺ τῶν μελλοντικῶν τραπεζικῶν ἱθυόντων, ἐμμέσως δὲ εἰς τὴν δημιουργίαν νέας γενεᾶς τραπεζικῶν στελεχῶν, ἐκπαιδευμένων κατὰ τὰ ξένα πρότυπα. Ὑπεράνω ὧν ὅμως ἡ ἐνοποίησης τῆς τραπεζικῆς ἐκπαιδεύσεως θὰ δημιουργήσῃ τὰς ἀπαραιτήτους προϋποθέσεις διὰ τὴν ἴδρυσιν μελλοντικῶς, ἐιδικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ φορέως διὰ τὴν τραπεζικὴν ἐκπαίδευσιν, κατὰ τὰ πρότυπα τὰ ἰσχύοντα εἰς τὰς οἰκονομικῶς προηγμένας χώρας τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου (π.χ. Βέλγιον, Γαλλία, Η.Π.Α.).

Ὁ Τομεὺς Δημοσιότητος, τέλος, θὰ ἀποτελῇ τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ προτεινόμενος φορεὺς θὰ καταβάλλῃ κάθε προσπάθειαν διὰ τὴν εὐρεΐαν διὰδοσιν τῶν νεωτέρων καινοτομιῶν, μεθόδων καὶ ἐπιτευγμάτων τῆς ἀλλοδαπῆς εἰς τὸν τραπεζικὸν τομέα. Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου ὁ Τομεὺς Δημοσιότητος δέον ὅπως προβαίη εἰς τὴν ἐκδοσιν ἐιδικῶν μελετῶν ὡς καὶ περιοδικῶν ἐκδοιόμενου κατὰ τακτικὰ χρονικὰ διαστήματα με θέματα ἀφορῶντα τὸν τραπεζικὸν τομέα.

Οἱ ὡς ἄνω καὶ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς περιγραφέντες τομεῖς θὰ ἀποτελοῦν τὸν πυρῆνα τοῦ προτεινόμενου φορέως, κλαισιούμενοι, εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς των, ὑπὸ τῶν ἀπαραιτητῶν ἐπικουρικῶν ὑπηρεσιῶν. Ὁ οὕτω σκιαγραφηθεὶς φορεὺς δέον ὅπως λειτουργῇ ὡς αὐτόνομος ἐπιστημονικὸς ὀργανισμὸς (νομικὸν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου), ἐπιχορηγούμενος ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν τῆς χώρας καὶ διοικούμενος ὑπὸ Διοικητικοῦ Συμβουλίου εἰς τὸ ὁποῖον θὰ πρέπει νὰ ἐκπροσωπῶνται (α) αἱ ἐμπορικαὶ τράπεζαι συλλογικῶς, (β) οἱ τραπεζικοὶ ὑπάλληλοι, δι' ἐκπροσώπου τῆς Ὁμοσπονδίας Τραπεζικῶν Ὑπαλλήλων, (γ) ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος καὶ (δ) τὸ Κράτος. Ἡ τοιαύτη ἐκπροσώπησις παρέχει

τό ἐχέγγυον ὅτι ὁ προτεινόμενος ὀργανισμὸς θὰ ἀποτελέσῃ τὸ φορὸν μεταξὺ ἐμπορικῶν τραπεζῶν, ὑπαλλήλων, Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ Κράτους διὰ τὴν πληρροτέραν συμβολὴν τῶν τραπεζῶν εἰς τὴν προώθησιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Μὲ τὴν ἐπικειμένην ἔνταξιν μας εἰς τὴν ΕΟΚ, ὁ ἐν λόγῳ φορεὺς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ διαδραματίσῃ σημαντικὸν ρόλον ὡς ἐκπροσωπευτικὸν καὶ συντονιστικὸν ὄργανον τοῦ ἐμπορικοῦ τραπεζικοῦ τομέως. Εἰδικώτερον, ὁ προτεινόμενος ὀργανισμὸς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὑπεύθυνον ἀντιμετώπισιν τῆς προσαρμογῆς τοῦ τομέως εἰς τοὺς κανονισμοὺς τῆς ΕΟΚ καὶ τὰς ἰδιομορφίας τοῦ Δυτικο-Εὐρωπαϊκοῦ χρηματοδοτικοῦ συστήματος εἰς τὸ ὅποιον καλεῖται ὁ τομεὺς νὰ συμμετάσχῃ καὶ νὰ διαδραματίσῃ ἐνεργὸν ρόλον.

Ἡ ἀνωτέρω ἀνάλυσις παρέχει δείγμα τῶν θεμάτων τὰ ὅποια χρῆζουν ἐπιγούσης καὶ συλλογικῆς ἀντιμετώπισεως, ἰδιαιτέρως ὑπὸ τοῦ ἡ μ ε δ α π ο ὕ τραπεζικοῦ τομέως, ἐὰν φιλοδοξῇ οὗτος νὰ συμβάλῃ οὐσιαστικῶς εἰς τὴν προσπάθειαν ἀναπτύξεως καὶ ἐκβιομηχανίσεως τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς προσαρμογῆς τῆς εἰς τὰ νέα πλαίσια τὰ ὅποια διαγράφει ἡ ἔνταξις μας εἰς τὴν ΕΟΚ.

II. Νομισματικὴ Νομοθεσία καὶ Πολιτικὴ

Φορεὺς τῆς Νομισματικῆς πολιτικῆς καὶ ἐλέγχου τῆς πίστεως παρ' ἡμῖν εἶναι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰδικώτερον ἢ εἰς τὰ πλαίσια ταύτης λειτουργοῦσα Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ. Ὅργανωτικῶς αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῆς καθ' αὐτὸ Ἐπιτροπῆς, εἰς τὴν ὁποίαν συμμετέχουν Ὑπουργοὶ βασικῶν Ὑπουργείων καὶ ὁ Διοικητὴς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, πλαισιουμένη ὑπὸ εἰδικῶν ὑποεπιτροπῶν καὶ Γραμματείας. Ἡ νομισματικὴ πολιτικὴ καὶ ὁ ἐλεγχος τῆς πίστεως ἀσκοῦνται διὰ τῆς ἐκδόσεως διατάξεων ἐχουσῶν ὑποχρεωτικὴν ἐφαρμογὴν ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν. Αἱ διατάξεις αὗται ἀποτελοῦν τὴν νομισματικὴν νομοθεσίαν καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ λειτουργικὸν πλαίσιον τῆς ἐμπορικῆς τραπεζικῆς δραστηριότητος.

Ἐξεταζόμενα ἐν τῷ συνόλῳ τῶν αἰ διατάξεις αὗται ἔχουν δημιουργήσει καθεστῶς περίπλοκον καὶ ἄκαμπτον, τὸ ὅποιον ἔχει ἐπιδράσει ἀνασταλτικῶς εἰς τὴν μεταπολεμικὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἐμπορικοῦ τραπεζικοῦ συστήματος. Ἐκδοθεῖσαι κατὰ καιροὺς διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν συγκεκριμένων καταστάσεων καὶ συνεπῶς χαρακτηριζόμεναι ὑπὸ τῆς ἐλλείψεως ὑπαγωγῆς τῶν εἰς συστηματοποιημένον πρόγραμμα δράσεως, αἱ διατάξεις αὗται ἐδημιούργησαν μηχανισμὸς καὶ ἐνεθάρρυναν συνηθείας ἀσυμβιβάστους πρὸς τὰς σημερινὰς χρηματοδοτικὰς ἀνάγκας καὶ ἀναπτυξιακὰς προοπτικὰς τῆς οἰκονομίας. Ἡ ἀνεπάρκεια τῶν ἐν λόγῳ διατάξεων καὶ ἡ ἀνάγκη δημιουργίας εὐελίκτων, ἀπλουστερῶν καὶ ἀποτελεσματικωτέρων μηχανισμῶν καὶ διαδικασιῶν καταφαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω καὶ ἐνδεικτικῶς ἀναφερομένων περιπτώσεων.

(α) Δυνατότητες Αναζηματοδοτήσεως

Ο καθορισμός διὰ τῶν σχετικῶν διατάξεων τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 0,50 % ὡς ἀνωτάτου ὀρίου ἀμοιβῆς διὰ τὰς μεταξὺ τῶν τραπεζῶν καταθέσεις ἐπιδρᾷ ἀνασταλτικῶς εἰς τὴν δυνατότητα λειτουργίας ἐν Ἑλλάδι χρηματαγορᾶς ἀναλόγου πρὸς ἐκείνην τῶν προηγμένων οἰκονομιῶν τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου. Εἰδικώτερον, ἡ καθιέρωσις τῆς ἀμοιβῆς εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦτο καθιστᾷ ἀσύμφορον τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ταμιακῶν διαθεσίμων ὡς ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ κόστους τοῦ ὁποῖον συνεπάγεται ἡ τοιαύτη ἀξιοποίησις. Οὕτως, αἱ ἐν λόγῳ διατάξεις ἐμφανίζονται ἐνθαρρύνουσαι τὴν ἀνορθολογικὴν διαχείρισιν τῶν ταμιακῶν διαθεσίμων καὶ ὡς ἐκ τούτου τὴν κακὴν κατανομὴν τῶν τραπεζικῶν πόρων.

Διὰ τὰς μεταξὺ τῶν τραπεζῶν καταθέσεις προθεσμίας τὸ προβλεπόμενον ἐπιτόκιον ἀνέρχεται εἰς 3 %, ἐφ' ὅσον ὁμοῦ αἱ καταθέσεις αὗται εἶναι τουλάχιστον 3μῆνου λήξεως. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τὸ χαμηλὸν ὕψος τοῦ ἐπιτοκίου καὶ ἡ προβλεπομένη διάρκεια δεσμεύσεως τῶν κεφαλαίων ἀποτελοῦν ὡσαύτως δυσμενεῖς προϋποθέσεις διὰ τὴν λειτουργίαν χρηματαγορᾶς παρ' ἡμῖν.

Ἐξ ἴσου δυσμενεῖς δι' ἀναζηματοδότησιν εἶναι καὶ αἱ διατάξεις περὶ ἐντόκων γραμματίων Δημοσίου. Αἱ λήξεις τῶν ἐν λόγῳ γραμματίων ποικίλλουν ἀνερχόμεναι εἰς τρεῖς, ἕξ, ἑννέα καὶ δώδεκα μῆνας. Προεξόφλησις τῶν γραμματίων (πώλησις πρὸ τῆς προβλεπομένης λήξεώς των) εἶναι δυνατὴ μόνον ἐφ' ὅσον τὰ γραμμάτια ἐκπροσωποῦν προαιρετικὰς καταθέσεις εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος καὶ κατόπιν ἐιδικῆς πρὸς τοῦτο ἐγκρίσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς. Προκειμένου ὁμοῦ περὶ γραμματίων ἀποτελούντων ὑποχρεωτικὰς καταθέσεις, προεξόφλησις πρὸ τῆς λήξεώς των εἶναι ἀδύνατος. Μόνον μετὰ μεγάλης δυσκολίας εἶναι δυνατόν νὰ δεχθῆ ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος τὴν προεξόφλησιν τῶν ἐν λόγῳ γραμματίων καὶ τοῦτο ἐφ' ὅσον συντρέχει ἀπρόβλεπτος ἀνάγκη ρευστῶν.

(β) Ὑποχρεωτικὰ Ἀποθεματικά

Αἱ ὑποχρεωτικαὶ καταθέσεις τῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος διακρίνονται, βάσει τοῦ σκοποῦ τὸν ὁποῖον ἐξυπηρετοῦν, εἰς ἀποθεματικά ποσοτικοῦ ἐλέγχου (γνωστοῦ ὡς quantitative control) καὶ ἀποθεματικά ἐκλεκτικοῦ ἐλέγχου (selective control).

Ἀποθεματικὰ ποσοτικοῦ ἐλέγχου: Τὰ ἀποθεματικά τῆς κατηγορίας ταύτης εἰσὶν αἱ νὰ προσδιορίζονται ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν τραπεζικῶν καταθέσεων καὶ ν' ἀποβλέπουν οὕτως, εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς προσφορᾶς καὶ τοῦ κόστους χρήματος τὸ ὁποῖον δημιουργεῖται διὰ τῆς πιστωτικῆς δραστηριότητος τῶν τραπεζῶν. Κατ' ἀντίθεσιν ὁμοῦ πρὸς τὰς τραπεζικὰς νομοθεσίας ἄλλων χωρῶν, αἱ σχετικαὶ διατάξεις παρ' ἡμῖν καθιερῶνουν περίπλοκον καὶ ἐπαχθὲς καθεστῶς ὑποχρεωτικῶν ἀποθεματικῶν τὸ ὁποῖον περιορίζει σημαντικῶς τὴν ἀξιοποίησιν τῶν τραπεζικῶν καταθέσεων. Τὸ καθεστῶς τοῦτο ἔχει ὡς ἑξῆς :

— Αἱ ἐμπορικαὶ τράπεζαι ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ καταθέτουν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τύπον ἐντόκων γραμματίων Δημοσίου ἢ ἄλλων ἀναλόγων χρεωγράφων τὸ 39 % τῶν καταθέσεων ἰδιωτῶν ὕψους καὶ ταμειυτηρίου ὡς

και των δεσμευμένων λογαριασμών των, και το 4 % των καταθέσεων των προθεσμίας ως και ταμειωτηρίου υπό προειδοποίησιν. Διά τραπέζας των οποίων αι καταθέσεις δέν υπερβαίνουν τα 2 δισεκ. δραχμάς οι ως άνω συντελεστοι είναι κατά τι χαμηλότεροι.

- Αι Τράπεζαι όφείλουν όσαύτως να διατηροϋν εις την Τράπεζαν της Ελλάδος άτόκως το 7 % του συνόλου των καταθέσεων των όσως και δεσμευμένων λογαριασμών των, ένφ έντόκως (πρός επιτόκιον 7,5 %) το 7 % των καταθέσεων των ταμειωτηρίου.
- Όφείλουν επίσης να καταθέσουν εις την Τράπεζαν Ελλάδος το 6 % της σημειωθείσης από 1.1.1966 αύξησεως του συνόλου των καταθέσεων των διά την χορήγησιν βιοτεχνικών δανείων ως εκ της σημασίας την όποιαν ένέχουν ταυτα διά την οικονομίαν. Ό συντελεστής ούτος είναι χαμηλότερος δι' ήμεδαπάς τραπέζας των όποιων αι καταθέσεις δέν υπερβαίνουν τα 2 δισεκ. δραχμάς.
- Τέλος, προβλέπεται ύποχρεωτική κατάθεσις του 15 % του συνόλου των καταθέσεων των διά την χορήγησιν μεσοπροθέσμων και μακροπροθέσμων πιστώσεων προς την βιομηχανίαν. Ό συντελεστής ούτος είναι χαμηλότερος δι' ήμεδαπάς τραπέζας με καταθέσεις κάτω των 2 δισεκατομμυρίων δραχμών.

Άποθεματικά έκλεκτικοϋ έλέγχου : Ό έκλεκτικός έλεγχος άποβλέπει εις την ρύθμισιν των υπό των τραπέζων χορηγουμένων πιστώσεων βάσει των γενικότερων στόχαν της οικονομικής πολιτικής. Ό έλεγχος ούτος άσκειται διά του συνδυασμού διαφορικής κλίμακος επιτοκίων και ύποχρεωτικών καταθέσεων.

Ειδικότερον αι οικείαι άποφάσεις της Νομισματικής Έπιτροπής καθορίζουν τα επιτόκια χορηγήσεων εις διαφόρους κλίμακας αναλόγως της φύσεως των πιστώσεων και της κατηγορίας των χρηματοδοτούμενων. Ούτως, επί παραδείγματι, διά πιστώσεις προς τήν εισαγωγικών και τήν έσωτερικών έμπόριον τή ισχύον επιτόκιον είναι τής ανωτάτης βαθμίδος, ήτοι 14,5 %, διά τās πιστώσεις προς τήν βιομηχανίαν και τήν βιοτεχνίαν διά κεφάλαια κινήσεως τή ισχύον επιτόκιον άνέρχεται εις 12,5 %, διά τās πιστώσεις προς τήν ναυτιλίαν (ναυπηγήσεις, μετασκευās και έπισκευās) και Δημοσίας Έπιχειρήσεις και οργανισμούς εις 11 %, διά τās πιστώσεις προς τή καπνεμπόριον και τās μεταλλευτικές έπιχειρήσεις διά κεφάλαια κινήσεως και προς τή εξαγωγικών έμπόριον εις 9 %.

Διά τās πιστώσεις διά τās όποιās ισχύουν τα ύψηλότερα επιτόκια αι τράπεζαι όφείλουν να συνιστοϋν άτοκα άποθεματικά εις τήν Τράπεζαν Ελλάδος, τή ύψος των όποιων καθορίζεται βάσει ειδικών συντελεστών επί των χορηγουμένων πιστώσεων. Ούτως, επί χορηγήσεων των όποιων τα ισχύοντα επιτόκια κυμαίνονται μεταξύ 12,51 - 14,50 % ό συντελεστής ύποχρεωτικών καταθέσεων άνέρχεται εις 25 % των χορηγηθεισών πιστώσεων, ένθ διά χορηγήσεις των όποιων τα ισχύοντα επιτόκια κυμαίνονται από 11,01 - 12,50 % ό συντελεστής ύποχρεωτικών καταθέσεων άνέρχεται εις 8 % των χορηγηθεισών πιστώσεων. Εις τήν πρώτην κατηγορίαν ύπάγονται επί παραδείγματι αι χορηγήσεις αι αναγόμεναι προς τή εισαγωγικών έμπόριον, ένθ εις τήν δευτέραν κατηγορίαν αι αναγόμεναι εις τήν βιομηχα-

νίαν και βιοτεχνίαν διά κεφάλαια κινήσεως. Οί ως άνω συντελεστοί είναι κατά τι χαμηλότεροι διά τράπεζας με καταθέσεις κάτω τών 2 δισεκατομμυρίων δραχμών.

Αντιθέτως προκειμένου περί πιστώσεων με χαμηλότερα επιτόκια αι τράπεζαι άνακτούν μέρος τών υποχρεωτικών άποθεματικών των τά όποια και δύνανται να διαθέσουν εκ νέου. Ούτω, διά χορηγήσεις με επιτόκια μεταξύ 9,01 - 11 % ό συντελεστής άνακτήσεως άποθεματικών άνέρχεται εις 5 % τών χορηγηθεισών πιστώσεων, ένθ διά χορηγήσεις με επιτόκια μέχρις 9 % ό συντελεστής άνακτήσεως άποθεματικών άνέρχεται εις 23 %. Εις την πρώτην κατηγορίαν υπάγονται επί παραδείγματι αι χορηγήσεις προς την ναυτιλίαν, τάς Δημοσίας επιχειρήσεις και όργανισμούς ένθ εις την δευτέραν τό εξαγωγικών εμπόριον. Οί ως άνω συντελεστοί ισχύουν ανεξαρτήτως μεγέθους καταθέσεων.

Εκ τών άνωτέρω καθίσταται έμφανές ότι διά τής διαφορικής κλίμακος επιτοκίων άφ' ένός και δεσμεύσεων ή άποδεσμεύσεων άφ' έτέρου, ή Νομισματική Έπιτροπή επιδιώκει να επηρεάση τάς άποδόσεις τών διαφόρων κατηγοριών πιστώσεων και ως εκ τούτου τάς παρεχομένης χορηγήσεις ⁴. Έν τούτοις εις την άποτελεσματικότητα του έκλεκτικού έλέγχου κύριον ρόλον διαδραματίζει τό ύψος του καθοριζομένου επιτοκίου ως εκ τής άμέσου επιδράσεως του μεγέθους τούτου επί τής ιδιωτικής πρωτοβουλίας και ζητήσεως πιστώσεων.

(γ) Όρια Χορηγουμένων Πιστώσεων

Πέραν του έκλεκτικού έλέγχου εις την χορήγησιν τών πιστώσεων ή Νομισματική Έπιτροπή διά σχετικών αποφάσεών της έχει καθιερώσει και όρισμένους ποσοτικούς περιορισμούς ως προς τό ύψος τών χορηγουμένων πιστώσεων. Έκτός οίουδήποτε άνωτάτου όρίου εξακολουθοούν να παραμένουν, από τών άρχών του 1975, κυρίως αι χρηματοδοτήσεις τών έξής δραστηριοτήτων : Χορηγήσεις διά πάγια κεφάλαια προς την βιοτεχνίαν, βιομηχανίαν και μεταλλευτικάς επιχειρήσεις, προχρηματοδοτήσεις δι' εξαγωγάς βιοτεχνικών και βιομηχανικών προϊόντων, χορηγήσεις προς την άλευροβιομηχανίαν, τό εξαγωγικών εμπόριον και καπνεμπόριον και τάς επιχειρήσεις τεχνικών κατασκευών διά λογαριασμόν του Δημοσίου.

4. Προκειμένου, επί παραδείγματι, διά πίσωσιν 100 δρχ. με επιτόκιον 14,5% και προβλεπομένην δέσμευσιν 25% (περίπτωσης χρηματοδοτήσεως εξαγωγών) ή άπόδοσις διά τήν χορηγούσαν τράπεζαν θα είναι :

$$R = \frac{14,5}{100 + 25} = \frac{14,5}{125} = 11,60 \%$$

Αντιστρόφως διά χορήγησιν πιστώσεως 100 δραχμών με επιτόκιον 9% και προβλεπομένην άποδέσμευσιν 23% (περίπτωσης χρηματοδοτήσεως εξαγωγών) ή άπόδοσις διά τήν χορηγούσαν τράπεζαν θα είναι :

$$R = \frac{9}{100 - 23} = \frac{9}{77} = 11,69 \%$$

Δι' άπάσας τās λοιπās δραστηριότetas ή κατ' έμπορικήν τράπεζαν χρηματοδοτήσεως υπόκειται εις έν άνωτάτων όριον. Ειδικώτερον, τó κατá τράπεζαν όριον συνολικής αύξήσεως τών πιστώσεων πρós τούς τομείς περιωρισμένης χρηματοδοτήσεως δέν δύναται νά υπερβαίνη τó ύψος τών έν λόγω χορηγήσεων κατá τήν 30ήν Ίουνίου 1975 προσυζητημένον, κατ' έπιλογήν τής τραπεζής, είτε κατá 8 % είτε κατá 50 έκατομμύρια δραχμάς.

Ή άνωτέρω ρύθμισις τών χορηγήσεων καθιστά έμφανές ότι ή πολιτική τής συσχετίσεως τών πιστώσεων πρós τās καταθέσεις (loans to deposits ratio), κατ' άντίθεσιν πρós τά ισχύοντα άλλαχου, εφαρμόζεται παρ' ήμιν κατ' άνορθόδοξον τρόπον. Ωρισμένα κατηγορία χορηγήσεων τίθενται υπεράνω οίουδήποτε όριου ένώ δι' άπάσας τās λοιπās καθιερούνται άσθηρά ποσοτικά όρια, είτε κατ' άπόλυτον τρόπον είτε κατá σχετικόν (βάσει ποσοστού επί του προηγούμενου ισχύσαντος όριου). Ή ρύθμισις αύτη καθιστά ούτω τήν εξέλιξιν τών συνολικών χορηγήσεων τραπεζής τελείως ανεξάρτητον τής παραλλήλου εξέλιξεως τών καταθέσεών της. Αποτέλεσμα τής καταστάσεως ταύτης είναι ή επιβάρυνσις τών τραπεζών με τó προκύπτον κόστος έξ άδιαθέτων κεφαλαίων.

(δ) Άνωτάτων όριον επενδυτικής δραστηριότetus

Ός εκ τής πιστωτικής δραστηριότetus τών τραπεζών ούτω και επί τής επενδυτικής τοιαύτης ή Νομισματική Έπιτροπή έχει προβή εις τήν καθιέρωσιν άνωτάτων όριων. Τά όρια ταύτα προσδιορίζονται εκ του μεγέθους τών παρ' έκάστη τραπεζή, εις δραχμάς και συνάλλαγμα, καταθέσεων ίδιωτών ως και όργανισμών και επιχειρήσεων του Δημοσίου. Ό επί τών καταθέσεων συντελεστής άνωτάτου έπιτρεπτού όριου επενδύσεων ποικίλλει ανάλογως του έαν αί επενδύσεις άναγώνται εις όμολογιακούς τίτλους ή μετοχικούς. Προκειμένου ούτω περι όμολογιακών τίτλων του Δημοσίου και Δημοσίων επιχειρήσεων (Δ.Ε.Η., Ο.Τ.Ε.), ό συντελεστής επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων και τών επενδυομένων ποσών ως ύποχρεωτικών άποθεματικών, προβλέπεται εις 15 % του συνόλου τών παρ' έκάστη τραπεζή καταθέσεων, ένώ προκειμένου περι μετοχικών τίτλων ό συντελεστής ούτος άνέρχεται εις 5 %. Εις τήν τελευταίαν περίπτωση άποτελεί άπαραίτητον προϋπόθεσιν οί τίτλοι νά είναι νεοεκδοθέντες και νά αναφέρονται εις εταιρείαν τής όποίας τó μετοχικόν κεφάλαιον, άρχικόν ή προσυζητηθέν, άνέρχεται εις τουλάχιστον 10 έκατ. δραχμάς. Τέλος, προβλέπεται ή δυνατότης επενδύσεων εις τίτλους εισηγμένους εις τó χρηματιστήριο έφ' όσον τά πρós τουτο κεφάλαια προέρχονται άποκλειστικώς έξ εκποίησεως τραπεζικών άκινήτων ή χρεωγράφων και οί άγοραζόμενοι τίτλοι είναι εκδόσεως βιομηχανικών, μεταλλευτικών, τουριστικών και εξαγωγικών επιχειρήσεων.

Οί ως άνω ποσοτικοί περιορισμοί περιγράφουν τά πλαίσια τής επενδυτικής δραστηριότetus τών έμπορικών τραπεζών, έμμέσως δέ καθορίζουν τó μέγεθος και σύνθεσιν του χαρτοφυλακίου τίτλων. Προκειμένου περι νεοεκδοδόμενων μετοχικών τίτλων και τίτλων εισηγμένων εις τó χρηματιστήριο είναι έμφανές ότι ή επιβολή άνωτάτου όριου επιδιώκει νά περιορίση τήν άνάληψιν τυχόν κερ-

δοσκοπικών δραστηριοτήτων υπό των εμπορικών τραπεζών. Είς την περίπτωση όμως των όμολογιακών τίτλων του Δημοσίου και Δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων ή επιβολή ανωτάτου όριου είναι άδικαιολόγητος ως εκ τής φύσεως των εν λόγω χρεωγράφων. Εάν εξ άλλου σκοπός τής εν λόγω διατάξεως είναι ή επιβολή και διασφάλισης τής άρχης τής διαφοροποιήσεως (diversification) των επενδύσεων, ή ρύθμισις αυτή αποτελεί πλεονασμόν ως εκ του γεγονότος ότι ή διαφοροποίησις αποτελεί θεμελιώδη άρχήν τής διαχειρίσεως των τραπεζικών κεφαλαίων και δὴ τής πολιτικῆς χαρτοφυλακίου.

Αί ως άνω και εν γενικαῖς γραμμαῖς περιγραφείσαι διατάξεις καθιστοῦν ἐμφανές τὸ γεγονός ὅτι ἡ νομισματικὴ ἀρχὴ ἔχει δημιουργήσει παρ' ἡμῖν καθεστῶς περιορισμὸν τὸ ὅποιον ρυθμίζει τὰ ὅρια καὶ τὴν ὕφην ὄλων ἐν γένει τῶν τραπεζικῶν δραστηριοτήτων. Τὸ ἐν λόγω καθεστῶς μειώνει τὴν εὐελιξίαν τῶν τραπεζῶν καὶ ἀφήνει πολὺ μικρὰ περιθώρια διὰ τὴν ἀνάπτυξιν οὐσιαστικῆς πρωτοβουλίας εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς βασικῆς τῶν δραστηριότητος, τὴν χορήγησιν πιστώσεων. Αἱ ἀνωτέρω συνθήκαι ἐξηγοῦν κατὰ μέγα μέρος τὴν δυσκαμψίαν καὶ ἔλλειψιν προσαρμοστικότητος τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος εἰς τὰς ἐκάστοτε μεταβαλλομένας ἀπαιτήσεις τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Τὸ μειονέκτημα ἀπὸ ἐπιτείνεται ἐτι περαιτέρω διὰ τῶν ὑποτοπωδῶν συνθηκῶν κεφαλαιαγορᾶς αἱ ὁποῖαι συνεχίζουσι νὰ ἐπικρατοῦν παρ' ἡμῖν. Ἡ κατάστασις αὕτη ἔχει ἐπιβάλλει εἰς τὰς τραπεζὰς τὸν ρόλον τοῦ κυρίου φορέως χρηματοδοτήσεως τῶν επενδύσεων τῆς ἐλληνικῆς βιομηχανίας.

Αἱ πιέσεις διὰ ριζικὰς ἀλλαγὰς εἰς τὴν νομισματικὴν νομοθεσίαν καὶ πολιτικὴν προβλέπεται νὰ ἐνταθῶν ἐτι περισσότερο διὰ τῆς ἐντάξεως τῆς χώρας εἰς τὴν ΕΟΚ. Ὡς ἀνεφερέθη ἀνωτέρω ἡ ἐξέλιξις αὕτη θὰ ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα ἅπαντες οἱ κοινοτικοὶ κανονισμοὶ νὰ καταστοῦν ἐσωτερικὸν δίκαιον τῆς χώρας. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐπιτείνει τὴν ἀνάγκην ἀναθεωρήσεως καὶ ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ ρόλου τῆς κεντρικῆς νομισματικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἀναγωγῆς του εἰς τὸ ρυθμιστικὸν καὶ ἐλεγκτικὸν ἐπίπεδον τῶν μελλοντικῶν μας ἐταίρων εἰς τὴν ΕΟΚ. Ὅσον οὐσιαστικώτερα ἡ προσπάθεια αὕτη ἀναθεωρήσεως καὶ ἐκσυγχρονισμοῦ τόσον εὐνοϊκώτερα αἱ προϋποθέσεις διὰ τὴν νομισματικὴν μας προσαρμογὴν εἰς τὰ πλαίσια τῆς ΕΟΚ.

III. Κράτος

Ἡ συμμετοχὴ τοῦ ἐκάστοτε Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ εἰς τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ προέδρου, καὶ γενικώτερον ὁ καίριος ρόλος τὸν ὅποιον διαδραματίζει τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ εἰς τὴν ἐλληνικὴν οικονομίαν, ἔχουν καταστήσει τὸ ἐν λόγω Ὑπουργεῖον τὸν ὑπεύθυνον φορέα τῆς κρατικῆς τραπεζικῆς πολιτικῆς. Κρατικὴ ἐπέμβασις εἰς τὸν ἐμπορικὸν τραπεζικὸν τομέα ἔχει ἀσκηθῆ κατὰ καιροῦς, κυρίως ὁμως διὰ τῆς ἐκδόσεως νομοθετημάτων πρὸς ρύθμισιν ἰδικῶν θεμάτων καὶ προβλημάτων τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος. Αἱ ἐπιπτώσεις ἐκ τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης ὑπῆρξαν ἀποφασιστικαὶ εἰς τὴν ἐξέλιξιν καὶ παροῦσαν διάρθρωσιν τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος τῆς χώρας.

Ὡς ἀνεφέρθη εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς παρούσης μελέτης τὸ τραπεζικὸν λειτουργήμα ἀσκειται σήμερον παρ' ἡμῖν ὑπὸ 23 ἐμπορικῶν τραπεζῶν. Ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν παρ' ἡμῖν λειτουργουσῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν φαίνεται νὰ ἐξασφαλίζῃ ἀνταγωνιστικὰς συνθήκας εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς τραπεζικῆς λειτουργίας. Ἐπισταμένη ὁμοῦ ἐξέτασις τῆς κατανομῆς τοῦ κύκλου τραπεζικῶν ἐργασιῶν (καταθέσεις, χορηγήσεις) μεταξὺ τῶν τραπεζῶν τούτων καθιστᾷ ἐμφανῆς τὸ γεγονός ὅτι τὸ τραπεζικὸν σύστημα εἶναι κατ' οὐσίαν ὀλιγοπωλιακὸν χαρακτήρος. Πλέον τοῦ 75% τοῦ συνολικοῦ κύκλου τραπεζικῶν ἐργασιῶν καλύπτεται ὑπὸ τριῶν τραπεζῶν ἐκ τῶν ὁποίων μία καὶ μόνη συγκεντρώνει περίπου τὸ 55% τῶν ἐν λόγῳ ἐργασιῶν. Εἰδικώτερον ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος κολύπτει τὸ 54,2% τῶν καταθέσεων τοῦ ἐμπορικοῦ τραπεζικοῦ τομέως καὶ τὸ 55,5% τῶν ὑπ' αὐτοῦ χορηγηθεισῶν πιστώσεων. Ἡ Ἐμπορικὴ Τράπεζα, δευτέρα παρ' ἡμῖν τράπεζα ἀπὸ ἀπόψεως μεγέθους, καλύπτει τὸ 18,6% τῶν καταθέσεων καὶ τὸ 14,4% τῶν χορηγήσεων τοῦ τομέως. Ἐὰν εἰς τὴν δραστηριότητα τῆς Ἐμπορικῆς Τραπεζῆς περιληφθῇ καὶ ἡ δραστηριότης τῆς ἀνηκούσης εἰς τὸ αὐτὸ τραπεζικὸν συγκρότημα Ἴονικῆς καὶ Λαϊκῆς Τραπεζῆς, ἡ συμμετοχὴ τῶν δύο τραπεζῶν εἰς τὰς καταθέσεις καὶ χορηγήσεις τοῦ τομέως ἀνέρχεται ἀντιστοίχως εἰς 25,8% καὶ 20,5%. Τὸ ἐν λόγῳ τραπεζικὸν συγκρότημα ἀποτελεῖ οὕτω τὸ δευτερον σκέλος τοῦ ὀλιγοπωλίου. Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ κύκλου τραπεζικῶν ἐργασιῶν, ἥτοι 20% τῶν καταθέσεων καὶ 24% τῶν χορηγήσεων κατανέμεται μεταξὺ τῶν λοιπῶν εἴκοσι ἐμπορικῶν τραπεζῶν, ἑλληνικῶν καὶ ἀλλοδαπῶν ⁵.

Εἰς τὴν ὡς ἄνω διάρθρωσιν καὶ μορφήν τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος, ἀποφασιστικῆς σημασίας ὑπῆρξεν ὁ ρόλος τοῦ κράτους καὶ ἡ θέσις τὴν ὅποιαν ἔλαβε μεταπολεμικῶς εἰς τὰ θέματα τῆς συγχωνεύσεως τραπεζῶν, συγκεντρώσεως τῆς ἰδιοκτησίας αὐτῶν καὶ προσελκύσεως ξένων ἐπενδύσεων. Εἰδικώτερον, ἡ πρώτη σημαντικὴ ἐπέμβασις τοῦ κράτους εἰς τὸ ἐμπορικὸν τραπεζικὸν σύστημα ἔλαβε χώραν κατὰ τὴν πρώτην μεταπολεμικὴν περίοδον ἀμέσως μετὰ τὴν ὁμαλοποίησιν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως παρ' ἡμῖν. Ἡ ἐπέμβασις αὕτη ἐξεδηλώθη τὸ 1953 διὰ τῆς κρατικῆς ἐγκρίσεως τῆς συγχωνεύσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς μετὰ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, δευτέρας τότε τραπεζῆς τῆς χώρας. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐθεωρήθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀτυχές. Ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιδιωκομένης ἀνασυγκροτήσεως καὶ γενικωτέρας προσπαθείας ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας ἐδημιουργήθη μία ὑπερ-τράπεζα, μονοπωλιακὸν χαρακτήρος, ἐλέγχουσα τότε τὸ 74% τῶν καταθέσεων καὶ τὸ 77,5% τῶν χορηγήσεων τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος. Ἐκτοτε ἡ ἐν λόγῳ τράπεζα ἐξειλίχθη εἰς τὸ ἐπικέντρον ἐνὸς λίαν σημαντικοῦ χρηματιστικοῦ ὁμίλου, ἐλέγχουσα σοβαρὸν ἀριθμὸν τραπεζικῶν ἰδρυμάτων καὶ ἐταιρειῶν εἰς τὸν ἡμεδαπὸν καὶ ἀλλοδαπὸν χῶρον ⁶.

5. «Ἡ Σημερινὴ Εἰκὼν τοῦ Τραπεζικοῦ Συστήματος», Ἐπιλογὴ, Ἰανουάριος 1976, σελίς 16.

6. Παρ' ἡμῖν, ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἐλέγχει τὴν Τράπεζαν Ἐπαγγελματικῆς Πίστεως, τοὺς εἰδικούς πιστωτικούς ὀργανισμούς Τράπεζαν Ὑποθηκῶν καὶ ΕΤΕΒΕ, ὡς καὶ σημαντικὸν ἀριθμὸν ἰδιοτικῶν ἐταιρειῶν. Ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐλέγχει κυρίως τὰς Atlantic Bank of New York, South African Bank of Athens καὶ Hellenic Canadian Trust.

Πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἰδίας ἀεκαετίας ἐξεδηλώθη καὶ νέα κρατικὴ ἐπέμβασις εἰς τὸ ἐμπορικὸν τραπεζικὸν σύστημα τῆς χώρας. Ἡ ἐπέμβασις αὐτὴ ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς ἐγκρίσεως ἐξαγορᾶς τραπεζῆς ὑπὸ ἑτέρας τοιαύτης, ἐβοήθησεν εἰς τὴν δημιουργίαν τραπεζικοῦ συγκροτήματος (Chain Banking) ἐλεγχομένου ὑπὸ ἰδιωτικῶν συμφερόντων. Εἰδικώτερον, δι' εἰδικοῦ νομοθετήματος ἐκδοθέντος τὸ 1958 ἐπετρέπη εἰς τὴν Ἐμπορικὴν Τράπεζαν, τὴν δευτέραν μεγάλην τράπεζαν τῆς χώρας, νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν Ἴονικὴν καὶ Λαϊκὴν Τράπεζαν, τὴν τρίτην παρ' ἡμῖν τράπεζαν ἀπὸ ἀπόψεως μεγέθους. Τὸ οὕτω δημιουργηθὲν τραπεζικὸν συγκρότημα ἐπέτυχε νὰ ἀναπτυχθῇ περαιτέρω καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ βαθμηδὸν τὸν ἐλεγχὸν του ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς Πειραιῶς (1962) καὶ τῆς Τραπεζῆς Ἀττικῆς (1964) καθιστάμενον οὕτως ὁ σημαντικώτερος ἰδιωτικὸς τραπεζικὸς ὄμιλος τῆς χώρας. Τὸ ἐν λόγῳ συγκρότημα ἐλέγχει ὡσαύτως τραπεζικὰ ἰδρύματα καὶ ἰδιωτικὰς ἐταιρεῖας παρ' ἡμῖν καὶ εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν⁷.

Τέλος, ἡ υἱοθετηθεῖσα μεταπολεμικῶς κρατικὴ πολιτικὴ προσελκύσεως ξένων κεφαλαίων ἐπῆρεασεν οὐσιαδῶς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ τραπεζικοῦ τομέως. Ἡ ἐν λόγῳ πολιτικὴ, χρονολογούμενη ἀπὸ τοῦ 1953, ὅτε ἐξεδόθη τὸ Ν.Δ. 2687/53, ἐπεδίωξε τὴν προσέλκυσιν ξένων ἐπενδύσεων παρ' ἡμῖν εἰς τὰ πλαίσια τῶν προσπαθειῶν ἐκβιομηχανίσεως τῆς οἰκονομίας. Ἀπόρροια τῆς πολιτικῆς ταύτης ὑπῆρξεν ἡ αὔξησις τῶν ξένων ἐπενδύσεων παρ' ἡμῖν, γεγονόςς τὸ ὁποῖον διητύρυνε τὰς προοπτικὰς τῶν ξένων τραπεζῶν. Αἱ συνθήκαι αὗται συνέβαλον οὕτως εἰς τὴν βαθμιαίαν αὔξησιν τῶν ἰδρυομένων παρ' ἡμῖν παραρτημάτων ξένων τραπεζικῶν ὀργανισμῶν. Ἡ συμμετοχὴ τῶν ὡς ἄνω τραπεζῶν εἰς τὸν τραπεζικὸν κύκλον ἐργασιῶν ἀνέρχεται σήμερον εἰς 12,3% τῶν καταθέσεων καὶ 16,8% τῶν χορηγήσεων τοῦ τομέως. Ἡ ἐν λόγῳ συμμετοχὴ των, καίτοι ἀντιπροσωπεύουσα μικρὸν μόνον ποσοστὸν τῶν τραπεζικῶν ἐργασιῶν τῆς χώρας, ἐμφανίζει ἐν τούτοις σημαντικὴν βελτίωσιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρὸ πενταετίας δραστηριότητά των, ἥτις ἐκάλυπτε τότε τὸ 6,5% τῶν καταθέσεων καὶ χορηγήσεων τοῦ τομέως⁸. Ἡ ἐξέλιξις αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν σημαντικὴν διεύρυσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λειτουργουσῶν παρ' ἡμῖν ξένων τραπεζῶν κατὰ τὴν ὡς ἄνω πενταετίαν καὶ τὰς ἠδῆ-μέναν προσπάθειαν τὰς ὁποίας κατέβαλλον αὗται εἰς τὸ πρῶτον στάδιον ἀναπτύξεως τῆς δραστηριότητός των. Παρὰ τὸ γεγονόςς ὅτι ἡ σημειωθείσα διεύρυνσις συμμετοχῆς τῶν ξένων τραπεζῶν εἰς τὰς τραπεζικὰς ἐργασίας τῆς χώρας ἐγένετο εἰς βάρος τῶν ἡμεδαπῶν τραπεζῶν, ὁ χαρακτῆρ τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος ἐξακολουθεῖ ἐν τούτοις νὰ παραμένῃ ὀλιγοπωλιακός.

⁷ Ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἀνωτέρω, τὴν εὐθύνην διὰ τὴν μεταπολεμικὴν ἐξέλιξιν καὶ τὸν ὀλιγοπωλιακὸν χαρακτῆρα τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος σήμερον φέρει κατὰ κύριον λόγον τὸ κράτος. Τὸν κρατικὸν παράγοντα ὡσαύτως βαρύνει ἡ

7. Παρ' ἡμῖν, τὸ συγκρότημα τῆς Ἐμπορικῆς Τραπεζῆς, γνωστὸν ὡσαύτως ὡς ὄμιλος τῶν τραπεζῶν Ἀνδρεάδη, ἐλέγχει ἐπὶ πλέον τὴν Τράπεζαν Ἐπενδύσεων ὡς καὶ σημαντικὸν ἀριθμὸν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐλέγχει τὰς Commercial Bank of the Near East LTD, Banque Commerciale de Grèce καὶ Griechische Handelsbank.

8. Ἐπιλογῆ, Ἰανουάριος 1976, σελίς 15.

εδύνη διότι δὲν ἐδημιούργησε τὰ θεσμικά πλαίσια καὶ τὰ ἀναλόγους προϋποθέσεις διὰ τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν καὶ ἀνάπτυξιν, ἐντὸς τοῦ γενικωτέρου χρηματοδοτικοῦ συστήματος τῆς χώρας, χρηματαγορᾶς καὶ κεφαλαιαγορᾶς κατὰ τὰ πρότυπα ἄλλων χωρῶν. Τὸ γεγονός τοῦτο ἔχει ἐπηρέασει σημαντικῶς τὸν ρόλον τῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς λειτουργίας τῆς χρηματοδοτήσεως καὶ τὴν κατανομήν τῶν διαθέσιμων μέσων μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων καὶ δραστηριοτήτων τῆς οἰκονομίας.

Ἀντιθέτως βασικὴν συμβολὴν τῆς κρατικῆς πολιτικῆς εἰς τὸ τραπεζικὸν σύστημα ἀποτελεῖ ἐν προκειμένῳ ἢ εἰς τὰ πλαίσια προσελκύσεως ξένων κεφαλαίων ἴδρυσις καὶ λειτουργία παρ' ἡμῖν ἁλλοδαπῶν τραπεζῶν ἀποσκοπούσων εἰς τὴν χρηματοδότησιν τῶν ἀναπτυξιακῶν προοπτικῶν τῆς οἰκονομίας. Καίτοι ὁ κύκλος τῶν ἐργασιῶν τῶν σήμερον ἀντιπροσωπεύει μικρὸν ποσοστὸν τοῦ συνολικοῦ, ἡ παρουσία τῶν ἤσκησε σημαντικὰς πιέσεις διὰ τὸν ἐκσυγχρονισμόν καὶ ἐξύψωσιν τοῦ ἐπιπέδου τῶν τραπεζικῶν ὑπηρεσιῶν παρ' ἡμῖν. Πλέον τούτου, ἡ συμβολὴ τῶν ὑπῆρξε σημαντικὴ εἰς τὴν γενικωτέραν διευκολύνσιν τῆς προσελκύσεως ἐπιθυμητῶν εἰσροῶν δι' ἐπενδύσεις.

* * *

Οὕτως ἐφθάσαμεν εἰς τὰς παραμονὰς τῆς ἐντάξεως μας εἰς τὴν ΕΟΚ με χρηματοδοτικὸν σύστημα ἀναχρονιστικὸν καὶ ὡς ἐκ τούτου με ἔγγενεις ἀδυναμίας διὰ νὰ ἀνταποκριθῆ πρὸς τὰς συγχρόνους ἀπαιτήσεις τῆς οἰκονομίας. Τὴν σημερινὴν εἰκόνα τοῦ ἐλληνικοῦ τραπεζικοῦ συστήματος συνθέτουν οἱ ἐξῆς παράγοντες. Κατ' ἀρχὴν εἶναι ἡ κεντρικὴ νομισματικὴ ἀρχὴ ἡ ὁποία με τὰς διαφόρους διατάξεις τῆς ἔχει δημιουργήσει περίπλοκον καὶ ἄκεμπτον καθεστῶς περιορισμῶν τὸ ὁποῖον ρυθμίζει τὰ ὄρια καὶ τὴν ὑφὴν τῶν τραπεζικῶν δραστηριοτήτων καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸν ρόλον τῶν τραπεζῶν εἰς τὴν ἐλληνικὴν οἰκονομίαν. Ἡ νομισματικὴ αὕτη ἀρχή, ἂν ὄχι τύποις, κατ' ὁδοσίαν τουλάχιστον, εἶναι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος. Με βιώματα καὶ δραστηριότητας χαρακτηριστικὰς τῆς ἐμπορικῆς τραπεζικῆς προελεύσεώς τῆς ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος καθιστᾷ ἐμφανές ὅτι ἀπέχει ἀκόμη τοῦ ἀποκλειστικῶς ρυθμιστικοῦ καὶ ἐλεγκτικοῦ ρόλου τὸν ὁποῖον ἐπιβάλλει ἡ ἰδιότης τῆς ὡς κεντρικῆς τραπεζῆς. Ἡ ἀποψὶς αὕτη ἐνισχύεται καὶ ὑπὸ τῆς ἐμφανίσεως ὑψηλῶν κερδῶν εἰς τοὺς ἐτήσιους ἰσολογισμοὺς τῆς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν ρόλον τῆς ὡς φορέως τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς.

Ἄτερος βασικὸς παράγων εἰς τὸ ἐλληνικὸν τραπεζικὸν σύστημα εἶναι αἱ ἐμπορικαὶ τράπεζαι. Ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν λειτουργουσῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν διακρίνονται δύο τραπεζικαὶ ὀντότητες : ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἡ ὁποία με χαρακτηριστικῶς ἐθνικοποιημένης τραπεζῆς ἀποτελεῖ τὴν μεγαλύτεραν ἐμπορικὴν τράπεζαν τῆς χώρας, καὶ τὸ συγκρότημα τῆς Ἐμπορικῆς Τραπεζῆς, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν σημαντικώτερον ἐν Ἑλλάδι ἰδιωτικὸν τραπεζικὸν ὄμιλον. Αἱ τράπεζαι αὗται πλαισιώνονται ὑπὸ μερικῶν μικρῶν ἡμεδαπῶν καὶ ἱκανῶν ἀριθμῶν ξένων τραπεζῶν αἱ ὁποῖαι κινῶνται κατὰ τὸν ὅσον ὁ ὁποῖος καθιστᾷ αἰσθητὴν τὴν παρουσίαν τῶν εἰς τὴν τραπεζικὴν ἀγοράν. Ἡ ἄνισος αὕτη δυναμικότης

τῶν τραπεζῶν ἀποτελεῖ τὸ κύριον μειονέκτημα τοῦ ἑλληνικοῦ τραπεζικοῦ συστήματος καθ' ὅτι τοῦ προσδίδει ὀλιγοπωλιακὸν χαρακτήρα. Τοῦτο ἐνδέχεται νὰ μὴ εἶναι σήμερον τόσον ἐκδηλον λόγῳ τοῦ ἰσχύοντος καθεστῶτος ἐλέγχου τῆς πιστοδοτήσεως.

Παραλλήλως πρὸς τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀπορρέουν ἐκ τῆς σημερινῆς ὀλιγοπωλιακῆς διαρθρώσεως τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος — μὲ κυρίους φορεῖς ἐν συγκρότημα μικτοῦ χαρακτήρος καὶ ἐν ἰδιωτικῷ — ὑφίστανται καὶ σοβαρὰ προβλήματα λειτουργίας καὶ μηχανισμοῦ τῶν ἐπὶ μέρος τραπεζῶν. Κατάλοιπα τῆς πρώτης μεταπολεμικῆς φάσεως τὰ προβλήματα ταῦτα ἐπηρεάζουν τὴν εὐρυθμον καὶ ἀπρόσκοπον λειτουργίαν τῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν καὶ ἐπιδρῶν ἐπὶ τῆς ἀποτελεσματικότητος τοῦ ἡμετέρου τραπεζικοῦ συστήματος. Αἱ μέχρι τοῦδε καταβληθεῖσαι προσπάθειαι εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐν λόγῳ προβλημάτων ὑπῆρξαν κατὰ κανόνα σπασμωδικαὶ καὶ ἄνευ οὐσιαστικοῦ ἀποτελέσματος. Συστηματικὴ καὶ συντονισμένη ἀντιμετώπισις τῶν ὑφισταμένων συνθηκῶν καὶ καταστάσεων ἐπιβάλλει σήμερον ὅσον ποτὲ κατὰ τὸ παρελθὸν τὴν ἀνάγκην ἰδρύσεως κοινῆς διατραπεζικοῦ φορέως διὰ τὴν προώθησιν, ἐναρμόνισιν, συντονισμόν καὶ μελέτην τῶν τραπεζικῶν ὑπηρεσιῶν, θεσμῶν καὶ μέτρων ὡς καὶ τὴν γενικωτέραν προσαρμογὴν τοῦ τομέως εἰς τοὺς κανονισμοὺς καὶ μηχανισμοὺς τῆς ΕΟΚ.

Ἡ σημερινὴ εἰκόνα τοῦ ἑλληνικοῦ τραπεζικοῦ συστήματος συμπληροῦται ὑπὸ τοῦ κρατικοῦ παράγοντος. Ἡ μέχρι τοῦδε ἐπέμβασις τοῦ κράτους εἰς τὸ ἐμπορικὸν τραπεζικὸν σύστημα τῆς χώρας ὑπῆρξε κατὰ βάσιν ἀτυχῆς, δεδομένου ὅτι ἐβοήθησεν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ὀλιγοπωλιακοῦ χαρακτήρος τὸν ὁποῖον τοῦτο ἔχει σήμερον. Βασικὸν ἐρώτημα τὸ ὁποῖον συγκεντρώνει τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον εἶναι ἡ δυνατότης ἐπηρεασμοῦ ὑπὸ τοῦ Κράτους τοῦ ὀλιγοπωλιακοῦ χαρακτήρος τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος καὶ τῶν ἐπιπτώσεων τὰς ὁποίας συνεπάγεται τοῦτο διὰ τὴν οἰκονομίαν. Ἡ γενικὴ αἰσθησις ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι τὸ Κράτος ἄνευ παραιτήσεως ἐκ τῶν ἀρχῶν του αἱ ὁποῖαι στηρίζονται εἰς τὸν σεβασμὸν τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ἔχει σήμερον τὴν δυνατότητα νὰ ἐπηρεάσῃ τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος τῆς χώρας. Ἡ πρόσφατος κρατικὴ ἐπέμβασις καὶ ὁ διορισμὸς Ἐπιτρόπων εἰς τὰς τραπέζας τοῦ συγκροτήματος Ἀνδρέαδῃ παρέχουν τὴν δυνατότητα εἰς τὸ Κράτος νὰ ἀναθεωρήσῃ τὴν διάρθρωσιν τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος τῆς χώρας καὶ νὰ δημιουργήσῃ τὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν προσαρμογὴν του πρὸς τὰς συγχρόνους ἀπαιτήσεις τῆς οἰκονομίας. Ἐάν τὸ Κράτος, ἀξιοποιεῖν τὴν δυνατότητα τὴν ὁποῖαν ἔχει σήμερον, προβῆ εἰς τὴν ἀνεξαρτοποίησιν τῶν τραπεζῶν τοῦ συγκροτήματος Ἀνδρέαδῃ τότε θὰ εὐρισκόμεθα, διὰ μοναδικὴν ἴσως φορὰν ἀπὸ τοῦ τελευταίου πολέμου, ἐνώπιον σοβαρᾶς προσπαθείας δημιουργίας τῶν βασικῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος ἐπὶ ἀνταγωνιστικῆς βάσεως.

Ὡς καθίσταται ἐμφανὲς ἡ κρατικὴ ἐπέμβασις θὰ ἀποβῆ εἰς τελευταίαν ἀνά-
λυσιν ὑπὲρ τῆς ἀγορᾶς. Εἰδικώτερον, διὰ τῆς ἀνεξαρτοποιήσεως τοῦ συγκρο-

τήματος θά ἐνισχυθῆ τὸ μεταξὺ τῶν τραπεζῶν ἀνταγωνιστικὸν κλίμα ἐπ' ὠφελείᾳ οὐχὶ μόνον τῶν ἐπὶ μέρος τραπεζῶν τοῦ συγκροτήματος ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν μικρῶν τραπεζῶν. Ἡ διεύρυνσις τῆς συμμετοχῆς τῶν ἐν λόγῳ τραπεζῶν εἰς τὸν συνολικὸν κύκλον ἐργασιῶν προβλέπεται τελικῶς ν' ἀποβῆ εἰς βῆρος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς λόγῳ τῶν γνωστῶν μειονεκτημάτων τὰ ὁποῖα ἔχει αὐτὴ ὡς ἐκ τῆς ἐπιφανείας καὶ ὄγκου τῆς. Συγκεκριμένως, τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν χαρακτηρίζει σήμερον περιωρισμένος βαθμὸς ἀποκεντρώσεως, μειωμένη εὐελιξία καὶ βραδύτης εἰς τὴν ἐφαρμογὴν νέων μέτρων καὶ θεσμῶν. Τὰ μειονεκτῆματα ταῦτα θά καταστοῦν ἐντονώτερα μὲ τὸν ἠδξημένον ἀνταγωνισμὸν τῶν μικροτέρων τραπεζικῶν μονάδων αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν μεγαλυτέραν προσαρμοστικότητα εἰς τὰς ἀποφάσεις καὶ ἐφαρμογὴν.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς κρατικῆς παρεμβάσεως καίτοι ἀποφασιστικῆς σημασίας θά ἀποτελοῦν τὴν ἐκκίνησιν διὰ μίαν ὀρθολογικὴν ἀναθεώρησιν τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος. Διὰ τὸ εἶναι καθολικὴ εἰς τὰ ἀποτελέσματά της ἡ ἀναθεώρησις αὐτὴ καὶ συνεπῶς πληρεστέρα ἢ συμβολὴ τῶν τραπεζῶν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας, θά πρέπει νὰ συνδυασθῆ μὲ ἀντιστοίχους προσαρθείας καὶ ὑπὸ τῶν δύο ἄλλων παραγόντων τοῦ ἑλληνικοῦ τραπεζικοῦ συστήματος, τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ἀφ' ἑνὸς καὶ τὰς ἐπὶ μέρος ἐμπορικὰς τραπεζὰς ἀφ' ἑτέρου. Ἀπὸ πλευρᾶς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖ ἐπιβεβλημένην ἀνάγκην ἡ ἀναθεώρησις τῆς ἀσκουμένης σήμερον νομισματικῆς πολιτικῆς, ἐνῶ ἀπὸ πλευρᾶς ἐμπορικῶν τραπεζῶν ἡ συλλογικὴ ἀντιμετώπισις τῆς ἀναδιοργανώσεως καὶ ἐκσυγχρονισμοῦ τραπεζικῶν ὑπηρεσιῶν, θεσμῶν καὶ μέτρων. Τὰ ἀποτελέσματα θά εἶναι ἀνάλογα τῆς σοβαρότητος τῶν ἀναληφθησομένων προσπαθειῶν.